

Thai Puan Banphue : Wisdom Based to the Creative Product Developmemt

Kanittha Ruangwannasak

Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

Email : poooly4@gmail.com

Abstract

Research project objectives 1) To study and learn about the intangible cultural heritage of the Thaiphuen ethnic group in Ban Phue, and apply it to the design of creative products 2) To design creative products that reflect the context of the Thaiphuan community and 3) To evaluate the design of creative products The research was conducted in the area of the Thaiphuan Museum in Ban Phue, Udon Thani Province. Workshops were held on the intangible cultural heritage of the Thaiphuan ethnic group in Ban Phue, and discussions were facilitated with community groups and local philosophers in 4 fields :The making of Khan Mak Beng, Language, attire and cuisine (Khaw Nga Kno). Data was collected through semi-structured interviews to derive design guidelines, the designs were evaluated by 100 tourists using accidental sampling

The research findings revealed the following: 1) The Thai Phuan people in Ban Phue District, Udon Thani Province, have a cultural identity including traditions, language, and local handicraft. They preserve their heritage through traditional crafts, ceremony, and lifestyle customs. Additionally, there is a local dish called "Khaw Ngao Kho," distinctive attire, and the unique weaving of "I-Pho" checkered cloth, 2) Souvenir products were designed using the SCAMPER principle, emphasizing contemporary aesthetics, ease of use, and reflecting the local identity of the Thaiphuan community in Ban Phue. The designs were inspired by cultural elements, including: Inspiration from Khan Mak Beng, attire, the letter, cuisine (Khaw Ngao Kho), Thaiphuan cultural heritage pattern 1 (arranged in an orderly manner), and Thaiphuan cultural heritage pattern 2 (arranged freely). 3) Overall satisfaction with the creative products was at a high level, with mean = 4.36. The availability of a diverse range of products highlights the potential of the Thai Phuan community in Ban Phue, Udon Thani Province was at the highest level of satisfaction with mean = 4.57

Keywords : Thaiphuan Ban Phue, Creative Products, Handicraft, Wisdom

ไทยพวนบ้านผือ : ฐานภูมิปัญญาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

อีเมล : poooly4@gmail.com

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ นำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ 2) เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวน 3) เพื่อประเมินผลการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ การดำเนินงานวิจัยในพื้นที่พิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี อบรมเชิงปฏิบัติการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ ร่วมเสวนากับกลุ่มชุมชน ประชาชนชุมชนทั้ง 4 ด้าน ด้านการทำขนมหมากเบ็ง ภาษา การแต่งกาย และอาหาร (ข้าวงาโค) สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อให้ได้แนวทางการออกแบบ ประเมินผลการออกแบบของนักท่องเที่ยวแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 100 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี มีอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ รวมถึงขนบธรรมเนียม ภาษา และงานหัตถกรรมท้องถิ่น สืบสานมรดกผ่านงานฝีมือดั้งเดิม พิธีกรรม และประเพณีการใช้ชีวิต นอกจากนี้ยังมีอาหารท้องถิ่นที่เรียกว่า “ข้าวงาโค” การแต่งกายและการทอผ้าขาวม้าอู๋ที่เป็นเอกลักษณ์ 2) ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกโดยใช้หลักการ SCAMPER เน้นความร่วมมือ ร่วมใจ ง่ายต่อการใช้งาน และสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชาวไทยพวนบ้านผือ นำบริบททางวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ ประกอบด้วย แรงบันดาลใจจากขนมหมากเบ็ง, การแต่งกาย, ตัวอักษร, อาหาร (ข้าวงาโค), ลวดลายมรดกทางวัฒนธรรมไทยพวน ลายที่ 1 จัดวางลายแบบเป็นระเบียบ และลายที่ 2 จัดวางลายแบบอิสระ 3) ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ในภาพรวมความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.36 สินค้ามีให้เลือกหลากหลายยิ่งขึ้น ให้เห็นถึงศักยภาพชุมชนไทยพวนบ้านผือในจังหวัดอุดรธานีความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57

คำสำคัญ : ไทยพวนบ้านผือ, ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์, หัตถกรรม, ภูมิปัญญา

1. บทนำ (Introduction)

อุดรธานีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการแข่งขันที่สูงทั้งด้านปัจจัยการผลิต การเกษตร งานหัตถกรรม และงานอุตสาหกรรม มีแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายด้าน ทั้งเส้นทางการท่องเที่ยวแนวย้อนยุคที่พิพิธภัณฑ์บ้านเชียง อำเภอหนองหาน เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม และอุทยานภูพระบาท อำเภอบ้านผือ ภาพเขียนสีโบราณ ก่อนยุคประวัติศาสตร์ เส้นทางธรรมชาติทะเลบัวแดง ภูผายล และสวนสาธารณะขนาดใหญ่ในตัวเมือง สวนสาธารณะหนองประจักษ์ เส้นทางท่องเที่ยวสายธรรมะวัดต่างๆ ในตัวเมืองและต่างอำเภอ เส้นทางตามความเชื่อของสายพญานาค รวมถึงเส้นทางด้านหัตถกรรมความรู้ ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ต่างๆ เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์หลายแห่ง กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึงกลุ่มคนที่มีประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกัน อุดรธานีมีชาติพันธุ์ต่างๆ ประกอบด้วย ลาวอีสาน ผู้ไท ไทยพวน ไทยกลาง ไทยโคราช กูย โย้ย โซ ไทยจีน และไทยเวียดนาม (Tourism Authority of Thailand, 2011) ปัญหาทางวัฒนธรรมที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้ คือ ผู้ที่สืบทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์นี้ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้านลดจำนวนเหลือน้อยลง รวมถึงรูปแบบของที่ระลึกที่ไม่หลากหลาย เน้นไปทางผ้าทอมือมัดหมี่ลาย หอนางอุสา และลายต้นผือ ซึ่งกลุ่มลูกค้าจะเป็นสตรีวัยทำงานเป็นหลัก ยังขาดของที่ระลึกรูปแบบอื่นที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวต่างวัย เช่น เด็ก วัยรุ่น นักเรียน นักศึกษาที่กำลังซื้อสินค้าน้อย กลุ่มลูกค้าที่เป็นชายวัยทำงาน หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จังหวัดอุดรธานี มีความเชื่อมโยงในพื้นที่บ้านผือและบ้านเชียง ซึ่งทั้ง 2 พื้นที่ มีแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณก่อนประวัติศาสตร์อารยธรรมบ้านเชียง และภูพระบาท-ภาพเขียนสีโบราณ และเป็นชุมชนกลุ่มอาชีพหัตถกรรม ที่มีภูมิปัญญาที่ยังปรากฏอยู่และอนุรักษ์สืบสานประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอพื้นเมือง และเครื่องจักสาน ซึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีมีการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ทั้งด้านวัฒนธรรม การทำขันหมากเบ็ง การแทงหยวก ภาษาพวน ประเพณีฮีต 12 การแต่งกาย วิถีชีวิต จนถึงด้านอาหาร โห่ย (อาหารคาว) ข้าววงโค (อาหารหวาน) ชุมชนได้มีการรวมกลุ่มและก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้รองรับนักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ไทยพวนอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท วัดป่าภูก้อน วัดพระพุทธรูปบัวบก ถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดอุดรธานีที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (Ruangwannasak, Phuetthonglang, Khongsanthia, Trisutthi, & Kosintha. 2024)

การวิจัยไทยพวนบ้านผือ : ฐานภูมิปัญญาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ จึงเป็นการนำองค์ความรู้เดิมของเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ นำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์มาต่อยอดเสริมเชื่อมโยงเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ทางเลือกให้แก่ชุมชนในการผลิตสินค้า Saengwijit (Interview, November 13, 2024) รองประธานชมรมไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีเป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมข้อมูล และเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่รองรับนักท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยมีวัฒนธรรมไทยพวนมงคล 4 ด้าน คือ การทำขันหมากเบ็ง ด้านภาษา ด้านการแต่งกายไทยพวน ด้านอาหารการทำข้าววงโค และด้านอวมงคล 1 ด้าน คือ การแทงหยวก การศึกษาวิเคราะห์ถอดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยพวนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน นำมาถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมให้กลุ่มเยาวชนออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อบูรณาการร่วมระหว่างชุมชน และมหาวิทยาลัยในการต่อยอดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจากแนวคิดของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้สินค้าของที่ระลึกมีความหลากหลายยิ่งขึ้น แล้วประเมินผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวน ผลลัพธ์จากการวิจัย

ช่วยเสริมศักยภาพชุมชนเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ บุคลากรชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ไทยพวนมาต่อยอดเพื่อเกิดสินค้าอื่นๆ ได้อย่างหลากหลาย เป็นการสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าสินค้าเส้นทางท่องเที่ยวชาติพันธุ์ไทยพวน เป็นที่ยอมรับและจดจำได้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบกับชุมชนในวงกว้างในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก รวมถึงด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

- 2.1 เพื่อศึกษา และเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ นำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์
- 2.2 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวน จังหวัดอุดรธานี
- 2.3 เพื่อประเมินผลการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตของการวิจัย (Research Scope)

ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย พิพิธภัณฑสถานไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตด้านการออกแบบ นำแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมไทยพวนมงคล 4 ด้าน คือ การทำขันหมากเบ็ง ด้านภาษา ด้านการแต่งกายไทยพวน ด้านอาหารการทำข้าวงาโค มาใช้ในการพัฒนาสินค้าของที่ระลึก วัสดุในการผลิตจำแนก 2 ประเภท คือวัสดุในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ เศษผ้าทอมือ เศษไม้ และวัสดุสำเร็จรูปผลิตด้วยเทคโนโลยี ได้แก่ เลื่อยอัด กระเป๋ากว้างน้ำพิมพ์ลายสกรีนระบบปริตร้อน (Heat Transfer) ซิลค์สกรีน (Silk Screen) สื่อสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ระบบดิจิตอล (Digital Printing) และผ้าพิมพ์ลาย DTG (Direct to Garment)

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตโครงการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

4.1 วิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ นำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

4.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา ทบพวนวรรณกรรม เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ภูมิปัญญางานผลิตภัณฑ์หัตถกรรม งานสร้างสรรค์ วัสดุและกรรมวิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์

4.1.2 วิเคราะห์ และสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ ภูมิปัญญางานผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

4.1.3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการออกแบบ

4.2 วิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวน จังหวัดอุดรธานี

ลงพื้นที่ครั้งที่ 1 จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ ร่วมเสวนากับกลุ่มชุมชน ปรากฏชุมชนทั้ง 4 ด้าน จำนวน 5 คน ด้านการทำขันหมากเบ็ง ภาษา การแต่งกาย และอาหาร (ข้าวงาโค) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชุมชนนิยมจัดเตรียมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว บูรณาการร่วมกับนักศึกษาสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อหาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน

- 4.2.1 วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจากการลงพื้นที่นำผลที่ได้จากการเสวนากลุ่มชุมชนวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytics)
- 4.2.2 ออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ 4 ด้าน โดยนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก
- 4.2.3 จัดทำคำขอยื่นจดลิขสิทธิ์ หรือสิทธิบัตรการออกแบบ
- 4.3 วิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินผลการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
 - 4.3.1 ประเมินการรับรู้และสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยนักท่องเที่ยววิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 100 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ
 - 4.3.2 สรุปผลประเมินผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมไทยพวนบ้านผือ

5. ประโยชน์ของการวิจัย (Research Benefits)

- 5.1 ประชาชนชุมชนและพื้นที่แหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือ ได้มีการจัดระบบข้อมูลและองค์ความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ 4 ด้าน ประกอบด้วย การทำขันหมากเบ็ง ภาษา การแต่งกาย และอาหาร (ข้าวงาโค) ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของสื่อและต้นทุนทางปัญญาเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ต่อไปในอนาคต
- 5.2 ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในชุมชนโดยรอบพื้นที่แหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือได้มีกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ 4 ด้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไปจากชุมชนหรือมีผู้สืบทอดลดน้อยลง ให้เกิดการธำรงรักษาต่อไปในชุมชน
- 5.3 ชุมชน ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์แรงบันดาลใจจากมรดกทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ 4 ด้าน ที่สามารถนำต่อยอดเพื่อการจำหน่าย การส่งผลงานคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP ได้จริงในอนาคต และเป็นชุมชนต้นแบบให้กับกลุ่มชุมชนใกล้เคียงได้
- 5.4 นักวิชาการหรือนักวิจัยและส่วนรวมสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นฐานเพื่อต่อยอดการจัดการองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอนุรักษ์เผยแพร่ได้

6. ผลการวิจัย (Research Results)

- 6.1 วิเคราะห์อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ "พวนกะเลอ" คือคำที่ชาวไทยพวนในอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ใช้เรียกนิยามตัวเอง เนื่องจากพวกเขาเป็นราษฎรไทยโดยสมบูรณ์ จึงนิยมเรียกตัวเองว่า "ไทยพวน" และไม่เรียก "ลาวพวน" เนื่องจากมีเอกลักษณ์ทางขนบธรรมเนียมที่แตกต่างจากลาว อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยพวนบ้านผือ ซึ่งถูกสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของจังหวัด มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Convention on the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage) ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการทำขันหมากเบ็ง ภาษา การแต่งกาย และอาหาร (ข้าวงาโค) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชุมชนนิยมจัดเตรียมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

Table 1 มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ

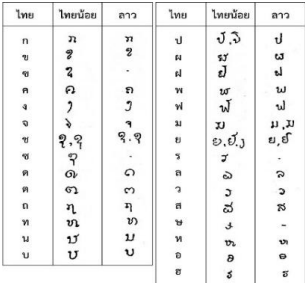
มรดกวัฒนธรรมไทยพวนบ้านผือ	รายละเอียด
 Figure 1 ชันหมากเบ็ง Source : Ruangwannasak. (2024). [Photograph]	ชันหมากเบ็ง ผลิตจากใบตองที่พับเป็นรูปกรวยคว่ำหลายชั้น กลัดด้วยไม้กลัดหรือสแตนเลส ตักแต่งด้วยดอกไม้เล็ก ๆ คำว่า "ชันหมากเบ็ง" มีต้นกำเนิดจากการนำสิ่งของไปมอบหรือสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยบรรจุลงในภาชนะที่ทำจากใบไม้พับเป็นกรวย คำว่า "เบ็ง" มาจากคำบาลี "เบญจ" ที่แปลว่าห้า ชันหมากเบ็งจึงนิยมพับ 5 ชั้น ปัจจุบันการผลิตชันหมากเบ็งเพื่อใช้ในการประกอบพิธีการบูชาหอนางอุสา ที่อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คนในพื้นที่อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีให้ความเคารพ นับถือ (Jitchak, 2024)
 Figure 2 การแต่งกายไทยพวนบ้านผือ Source : Ruangwannasak. (2024). [Photograph]	การแต่งกายไทยพวนบ้านผือ ผู้หญิงจะใส่ซิ่นจะเป็นผ้ามัดหมี่ลายประจำพื้นที่ เสื้อหม้อห้อมแขนยาว สวมสไบ หรือผ้าเปี่ยงเป็นเอกลักษณ์ คนพวนบ้านผือนำผ้าขาวม้า “ผ้าขาวม้าอีโป้” มาทำผ้าสไบ ส่วนผู้ชายจะสวมเสื้อแขนสั้น ผ่าอกและใช้สายมัดหรือสายผูก กางเกงหม้อห้อมขาถักย ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวเพื่อกันหลุดและเพื่อประโยชน์ด้านอื่นๆ เช่น ใช้โพกหัวเวลาอยู่กลางแจ้งแดดหรือเช็ดหน้าเวลาเหงื่อออก (Kotluecha & Champum, 2024)
 Figure 3 อักษรพวน Source : Ruangwannasak. (2024). [Design Draft]	อักษรพวน ภาษาไทยพวนเป็นภาษาถิ่น ปัจจุบันคนที่เรียนรู้ในอักษรพวนลดน้อยลง อักษรไทยพวน คือ 1) อักษรที่ใช้ในการบันทึกเรื่องราวในศาสนาหรือคัมภีร์อัมคักดิ์ เรียกว่า อักษรธรรมหรือตัวธรรม 2) อักษรไทยน้อย ใช้เขียนเรื่องราวทางโลก เช่น การระเกด สุริวงค์ และชาวพวนจะนิยมนำเรื่องราวเหล่านี้ที่เขียนด้วยอักษรไทยน้อยมาอ่านในการอยู่เป็นเพื่อนศพ เรียกว่า จันเฮือนดี โดยใส่ทำนองและลีลาที่ไพเราะ นำฟังเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งอักษรทั้ง 2 ชนิดนี้มีผู้เฒ่าเป็นส่วนใหญ่ของชาวพวนสามารถอ่านได้เป็นอย่างดี (Sangmanee, 2024)
 Figure 4 ข้าวงาโค Source : Ruangwannasak. (2024). [Photograph]	ข้าวงาโค เป็นอาหารประเภทขนมมงคลของชาวไทยพวนบ้านผือ ฉลองปีใหม่ในช่วงหลังสงกรานต์ หรือวันที่ 13 เดือนเมษายน จนถึงวันที่ 30 เมษายน ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นวันที่ 1 มกราคม ของทุกปีด้วยการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว นำข้าวมาทวนใส่น้ำใบเตย ใส่ส่วนผสมเป็นพืชที่มีในท้องถิ่น เช่น งาขาว งาดำ เผือก มัน ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วดำ ลูกเดือย ข้าวโพด มะพร้าว (กะทิ) น้ำตาล เกลือ ทวนให้เข้ากัน เรียกว่า “ข้าวงาโค” รสชาติมีความหอม หวานมัน (Phimsuk, 2024.)

Figure 5 สรุปแนวคิดร่วมกับกรอบแนวความคิด

Source : Ruangwannasak (2024)

6.2 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวน จังหวัดอุดรธานี

อบรมเชิงปฏิบัติการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ ร่วมเสวนากับกลุ่มชุมชน ร่วมเสวนากับกลุ่มชุมชน ประชาชนชุมชนทั้ง 4 ด้าน จำนวน 5 คน ด้านการทำ ขันหมากเบ็ง ภาษา การแต่งกาย และอาหาร (ข้าวราดโค) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชุมชนนิยมจัดเตรียมเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว บูรณาการร่วมกับนักศึกษาสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อหา แนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน

Figure 6 นักศึกษาร่วมเรียนรู้วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ

Source : Ruangwannasak (2024)

จากการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ นำมาวิเคราะห์โครงสร้าง องค์ประกอบ และสี เพื่อนำมาออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้เทคนิค SCAMPER เป็นเทคนิคที่พัฒนาผลิตภัณฑ์โดย อเล็กซ์ ออสบอร์น (Alex Osborn) (Sutsang, 2016) ประกอบด้วยเทคนิคของการทดแทน (substitute) การผสมผสาน (combine) การดัดแปลง(adapt) การขยาย/เพิ่ม (magnify) การย่อ/ลด (minify) การใช้วิธีอื่น (put to other uses) การตัด (eliminate) การต่อเติมให้รายละเอียด (elaborate) การจัดใหม่ (rearrange) และการกลับข้าง (reverse)

6.2.1 ศิลปะการทำขันหมากเบ็ง นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจำนวน 3 แบบ ได้แก่ งานออกแบบ 1 เครื่องประดับหัวติดผม ใช้เทคนิคการพับใบตองกลีบประดับด้วยดอกไม้เล็กๆ สีขาว วัสดุในการผลิตโครงสร้างของหัวจากพลาสติก วัสดุในการพับกลีบจากผ้าออร์แกนซา สีเขียว สีชมพู พักกลีบติดร่อนยึดติดด้วยกาว ตกแต่งด้วยดอกไม้พลาสติก งานออกแบบ 2 โคมไฟระย้า ใช้รูปทรงกรวยคว่ำและเทคนิคการพับใบตองของขันหมากเบ็ง วัสดุในการผลิตจากกระดาษ ตกแต่งส่วนหัวโคมไฟด้วยการพับคอม้า โครงสร้างด้านข้างตกแต่งด้วยการพับกลีบผกามาศ ตกแต่งด้วยลูกปัดและไหมพรมแทนส่วนของดอกพุท และงานออกแบบ 3 กระเป๋าล้อจ หรือ กระเป๋าล้องแขน ใช้เทคนิคการพับใบตองของขันหมากเบ็ง นำมาเย็บบนผ้าเพื่อผลิตเป็นกระเป๋าล้องแขน

หัวติดผม

โคมไฟระย้า

กระเป๋าล้องแขน

Figure 7 ผลิตภัณฑ์แรงบันดาลใจจากขันหมากเบ็ง

Source : ก. Chanmekaeo (2024),

ข. Khotchin (2024),

ค. Chaiyothi (2024)

6.2.2 วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านผือ นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จำนวน 5 แบบ ได้แก่ งานออกแบบ 4 สมุดโน้ตเทคนิคศิลปะกระดาษ (Paper Mache) โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษกระดาษเหลือทิ้งมาสร้างลายผ้าขาวม้า และลายวิถีชีวิตไทยพวนบ้านผือ งานออกแบบ 5 ที่คั่นหนังสือ งานออกแบบ 6 แก้วกาแฟ ออกแบบเป็นตัวการ์ตูน 2 มิติ ลายผู้หญิงไทยพวน 2 ลาย ผู้หญิงใส่ซิ่นจะเป็นผ้ามัดหมี่ลายต้นสนและลายหอนางอุสา เสื้อหม้อห้อมแขนยาว สวมสไบเป็นผ้าขาวม้า และผู้ชาย 2 ลาย สวมเสื้อแขนสั้นผ้าดอกและใช้สายมัดหมี่หรือสายผูก กางเกงเป็นกางเกงหม้อห้อมขาก้วยหรือชาวไทยพวนเรียกว่า “ซ่งกี” งานออกแบบ 7 พวงกุญแจ นำเศษผ้าขาวม้าอีโป้ มาตัดเย็บเป็นตุ๊กตาพวงกุญแจด้วยใยโพลีเอสเตอร์ ปักตัวอักษรว่า “ไทยพวน” และงานออกแบบ 8 ชุดที่รองจาน นำลายมัดหมี่ (ลายต้นผือ) ถอดองค์ประกอบเป็นลายเส้น ปักผ้าด้วยด้ายลงบนผ้า

Figure 8 ผลิตภัณฑ์แรงบันดาลใจจากการแต่งกายไทยพวน

Source : ก. Nontasarn (2024)

ข.-ค. Buarapha (2024)

ง. Bounmy (2024)

จ. Hohumdii (2024)

6.2.3 ด้านอักษรไทยพวนบ้านผือ นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จำนวน 5 แบบ ได้แก่ งานออกแบบ 9 เสื้อยืด งานออกแบบ 10 เสื้อแขนยาว กระเป๋า โดยการนำตัวอักษรไทยพวนมาเรียงคำ การเล่นคำมวงคล “โชคดี มีชัย” ภาพประกอบเป็นภาพผู้หญิงไทยพวนบ้านผือ และเป็นการเล่นคำแฝงแนวคิด ตอบรับกลุ่มวัยรุ่นเป็นหลัก เช่น “หนูชอบความรวย” และ “ให้พระทำโทษอย่างหนัก” ตัวหนังสือสีแดง เป็นสีมงคลแสดงถึงพลังอำนาจ และสีน้ำเงิน ซึ่งเป็นสีของชาวไทยพวนบ้านผือ ผลิตด้วยแบบสกรีนรีดร้อน (Heat Transfer) งานออกแบบ 11 เครื่องประดับ โดยการนำตัวอักษรไทยพวนมาเรียงคำ ใช้คำสั้นๆ เช่นคำว่า “รัก” และ “สุข” มาออกแบบเป็นจี้ไม้รูปหัวใจ เขียนตัวอักษรด้วยปากกาหมึกสีดำเคลือบด้วยเรซิน สามารถใช้ได้ทั้งหญิงและชาย งานออกแบบ 12 นาฬิกาไม้ตีตผนัง โดยการนำตัวเลขไทยพวนมาจัดวางตามหลักทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory) เทคนิคการตัดทอน และการไม่ประสานกัน สนิท ใช้ตัวเลขหลัก ได้แก่ 12, 3, 6 และ 9 วางตำแหน่ง 4 มุม และงานออกแบบ 13 แก้วกาแฟ โดยการนำตัวอักษรไทยพวนมาเรียง ก-ฮ แบบการท่องตัวอักษรไทย ออกแบบกราฟิก เพื่อเป็นของที่ระลึกของชุมชน สอดแทรกความรู้ด้านอักษรให้แก่ผู้บริโภค การผลิตแบบ Mug Heat Transfer

Figure 9 ผลิตภัณฑ์แรงบันดาลใจจากอักษรไทยพวน

Source : ก. Matthaya (2024)

ข. Khaotrai (2024)

ค. Kunawong (2024)

ง. Kittiasa (2024)

จ. Ruangwannasak (2024)

6.2.4 การทำอาหารไทยพวนบ้านผือ ข้าวงาโค นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จำนวน 3 แบบ ได้แก่ งานออกแบบ 14 ชุดโปสการ์ดข้าวงาโคไทยพวนบ้านผือ ออกแบบทั้งหมด 5 ใบ เป็นขั้นตอนการทำข้าวงาโคนำเสนอด้วยภาพถ่ายขั้นตอน ตกแต่งด้วยโทนสีเขียวแทนสีของใบตองที่ห่ออาหาร ด้านหลังเป็นสีขาวมีพื้นที่เขียนข้อความ ที่อยู่ และช่องติดแสตมป์ ขนาดของโปสการ์ด 4 x 6 นิ้ว งานออกแบบ 15 ถุงผ้า ออกแบบลายโดยนำภาพถ่ายวัตถุดิบข้าวงาโค ประกอบด้วย งาขาว งาดำ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วดำ ลูกเดือย ข้าวโพด มะพร้าว (กะทิ) น้ำตาล เกลือ จัดวางลักษณะคล้ายลูกศรชี้ลงรวมตรงกลางภาพที่เป็นกระแจะกวนข้าวงาโค ตกแต่งด้วยสีเขียวเพื่อสื่อถึงวัสดุธรรมชาติ และ งานออกแบบ 16 แก้วน้ำ โดยการนำวัตถุดิบการทำข้าวงาโคมาจัดวางองค์ประกอบ เพื่อเป็นของที่ระลึกของชุมชน การผลิตแบบ Mug Heat Transfer

Figure 10 ผลิตภัณฑ์แรงบันดาลใจจากอาหารไทยพวนบ้านผือ

Source : ก. Naruarit (2024)

ข. Srimultree (2024)

ค. Ruangwannasak (2024)

Table 2 แนวทางการปรับปรุงของที่ระลึกโดยใช้หลักการ SCAMPER

SCAMPER	การปรับปรุงของที่ระลึก	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
การทดแทน (substitute)	<u>ขันหมากเบ็ง</u> (เครื่องประดับ โคมไฟ และกระเป๋) ในการออกแบบได้นำเทคนิคการพับใบตองมาใช้ ทดแทนด้วยวัสดุอื่น เช่น ผ้า และกระดาษนำมาพับกลีบ <u>วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านผือ</u> (สมุดโน้ต) เป็นการนำการวางลายผ้าขาวม้ามาใช้ในการออกแบบ ทดแทนการวางลายจากวัสดุผ้า เป็นกระดาษ Paper mache เรียงลายและสีตามแบบผ้าขาวม้าไทยพวนอโปี	รูปแบบมีการสื่อถึงกรรมวิธีการผลิต อัตลักษณ์วัฒนธรรมโดยใช้วัสดุทดแทนวัสดุทางธรรมชาติ ซึ่งมีความคงทนและอายุการใช้งานที่นานกว่าวัสดุเดิม
การผสมผสาน (combine)	การผสมผสานด้านวัฒนธรรม กับประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ ในรูปแบบของที่ระลึก ของใช้ ของตกแต่ง	ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สามารถเป็นแนวทางต่อยอดให้กับกลุ่มชุมชน และสามารถผลิตสินค้าจำหน่ายได้จริงในอนาคต

Table 2 แนวทางการปรับปรุงของที่ระลึกโดยใช้หลักการ SCAMPER (ต่อ)

SCAMPER	การปรับปรุงของที่ระลึก	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
การดัดแปลง (adapt)	ชั้นหมากเบ็ง (โคมไฟ และกระเป๋) การดัดแปลงรูปลักษณะของชั้นหมากเบ็ง จากทรงกรวย เป็นกรวยคว่ำ และทรงสี่เหลี่ยม เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานของผลิตภัณฑ์ ด้านอักษรไทยพวนบ้านฝือ (เครื่องประดับ และนาฬิกาติดผนัง) การนำตัวเลข ตัวอักษรพวนมาจัดองค์ประกอบดัดแปลงร่วมกับรูปทรงต่างๆ เช่น รูปทรงหัวใจ รูปทรงเรขาคณิต	เป็นการดัดแปลงรูปร่างรูปทรงจากแรงบันดาลใจทางวัฒนธรรม เป็นรูปทรงเรขาคณิตเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานของผลิตภัณฑ์
ขยาย/เพิ่ม (magnify)	ชั้นหมากเบ็ง (โคมไฟ) พับกลับตามกรรมวิธีการผลิตของชั้นหมากเบ็ง ขยายขนาดของการพับใบตองจากขนาดกระดาษเพื่อทำเป็นโคมไฟ โครงสร้างตกแต่งด้วยเทคนิคการพับใบตองแบบกลีบผกาผามาศ	เพิ่มเติมรายละเอียดให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน
การย่อ/ลด (minify)	วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านฝือ (สมุดโน้ต ที่คั่นหนังสือ แก้วน้ำ พวงกุญแจ) นำวัฒนธรรมการแต่งกาย ย่อขนาด จำลองเลียนแบบการแต่งกายจริงของชาวไทยพวนให้มีขนาดที่เหมาะสมในการทำของที่ระลึก	ย่อขนาดจากต้นแบบจริงให้มีขนาดเล็กลงเหมาะสมกับการผลิตสินค้าของที่ระลึก
การตัด (eliminate)	วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านฝือ (ชุดที่รองจาน) เป็นการนำลายผ้ามัดหมี่มาตัดทอนรายละเอียดเป็นลายเส้น เพื่อนำมาปักลงบนผ้า ด้านอักษรไทยพวนบ้านฝือ (นาฬิกาติดผนัง) การนำตัวเลขไทยพวนมาจัดองค์ประกอบ เทคนิคการตัดทอนและการไม่ประสานกันสนิท	รูปลักษณะโดดเด่น ดึงดูดและสวยงาม
การต่อเติม (rearrange)	ชั้นหมากเบ็ง (เครื่องประดับ) วัสดุในการพับกลับจากผ้าสีเขียวย สีส้มพุด ตกแต่งด้วยดอกไม้พลาสติกเป็นลักษณะอุบะ เพื่อเวลาใช้ตกแต่งที่ศีรษะจะมีความสวยงาม (โคมไฟ) การต่อเติมตกแต่งเพิ่มเติมด้วยลูกปัดและไหมพรมแทนส่วนของดอกพุดที่ตกแต่งชั้นหมากเบ็ง และการพับกลับยกนมตกแต่งด้านข้าง ด้านอักษรไทยพวนบ้านฝือ (เครื่องประดับ) เป็นการต่อเติมรายละเอียดการใช้งาน จี้เครื่องประดับ เพิ่มเติมส่วนร้อยห่วง และเติมรายละเอียดโครงสร้างรูปหัวใจให้สัมพันธ์กับคำว่า “รัก” “สุข”	ต่อเติมรายละเอียดชิ้นงานให้เหมาะสมกับการใช้งาน

Table 2 แนวทางการปรับปรุงของที่ระลึกโดยใช้หลักการ SCAMPER (ต่อ)

SCAMPER	การปรับปรุงของที่ระลึก	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
การจัดใหม่ (rearrange)	ด้านอักษรไทยพวนบ้านผือ (เสื่อยัด เสื่อแขนยาว ถุงผ้า) เป็นการนำตัวอักษรมาจัดวางใหม่เป็นข้อความของวัยรุ่นนปัจจุบัน ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า (เครื่องประดับ นาฬิกาติดผนัง และแก้วน้ำ) การนำตัวเลข ตัวอักษรพวน มาจัดองค์ประกอบใหม่ให้เหมาะสมกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ การทำอาหารไทยพวนบ้านผือ ข้าวงาโค (โปสการ์ด ถุงผ้า และแก้วน้ำ) เป็นการนำส่วนประสมของอาหาร “ข้าวงาโค” มาจัดองค์ประกอบกราฟิกใหม่ ในรูปแบบสื่อการเรียนรู้	การจัดใหม่ (rearrange)
การกลับข้าง (reverse)	ขันหมากเบ็ง (โคมไฟ) ลักษณะขันหมากเบ็งที่เป็นทรงกรวยยอดแหลมนำมากลับข้างคว่ำลง เพื่อเป็นโคมไฟแขวน	ง่ายต่อการใช้งาน และรูปทรงเหมาะสมกับการใช้งาน

Source : Ruangwannasak (2024)

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์การออกแบบโดยใช้หลักการ SCAMPER สรุปได้ว่า หลักการด้านกรรมสาน (combine) มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคนิคนี้ 16 ชิ้นงาน เป็นการผสมผสานมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวน กับประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ ในรูปแบบของที่ระลึก ของใช้ ของตกแต่ง เพื่อให้ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สามารถเป็นแนวทางต่อยอดให้กับกลุ่มชุมชน และสามารถผลิตสินค้าจำหน่ายได้จริงในอนาคต ด้านการจัดใหม่ (rearrange) มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคนิคนี้ 10 ชิ้นงาน เป็นการจัดองค์ประกอบกราฟิกให้เหมาะสมกับชิ้นงานผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สัมพันธ์กับรูปทรง การใช้งาน และองค์ประกอบในรูปแบบสื่อการเรียนรู้ ด้านการทดแทน (substitute) ด้านการดัดแปลง (adapt) ด้านการย่อ/ลด (minify) มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคนิคนี้ 4 ชิ้นงาน เป็นการออกแบบรูปร่างรูปทรงผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับการใช้งาน เหมาะสมกับขนาดของประเภทผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความสวยงาม ด้านการต่อเติม (rearrange) มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคนิคนี้ 3 ชิ้นงาน ซึ่งเป็นการต่อเติมรายละเอียดชิ้นงานให้เหมาะสมกับการใช้งาน ด้านการตัด (eliminate) มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคนิคนี้ 2 ชิ้นงาน เพื่อให้เกิดรูปลักษณ์โดดเด่น ดึงดูดและสวยงาม ด้านการกลับข้าง (reverse) และด้านการขยาย/เพิ่ม (magnify) มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคนิคนี้ 1 ชิ้นงาน ให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน ง่ายต่อการใช้งาน และรูปทรงเหมาะสมกับการใช้งาน Saengwijit (Interview, November 13, 2024) รองประธานชมรมไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ได้ให้ข้อเสนอว่าควรมีการออกแบบทางไทยพวนบ้านผือ โดยการนำมรดกทางวัฒนธรรมต่างๆ มาผสมผสานร่วมกัน และสามารถสื่อถึงที่ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

Figure 11 ลายจากวัฒนธรรมไทยพวนบ้านผือ แบบที่ 1
Source : Ruangwannasak (2024)

Figure 12 ลายจากวัฒนธรรมไทยพวนบ้านผือ แบบที่ 2
Source : Ruangwannasak (2024)

จากมรดกทางวัฒนธรรมต่างๆ มาผสมผสานร่วมกัน และสามารถสื่อถึงที่ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี นำมาออกแบบลาย 2 รูปแบบ แบบที่ 1 เป็นการออกแบบจัดเรียงอย่างเป็นระเบียบ เป็นแถวผสมผสานลวดลาย เน้นโทนสีครามสีเดียวซึ่งเป็นสีประจำของชาวไทยพวนบ้านผือ และแบบที่ 2 เป็นการออกแบบลายแบบจัดวางกระจายแบบอิสระเพื่อให้ความแปลกใหม่ เน้นสีสันสดใส สามารถนำไปใช้กระบวนการพิมพ์ทั้งแบบซิลค์สกรีน (Silk Screen) แบบพิมพ์ DTG (Direct to Garment) และแบบรีดร้อน (Heat Transfer)

6.3 เพื่อประเมินผลการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

เก็บข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ประชาชน นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 100 คน

Table 3 ประเมินความพึงพอใจต่อด้านแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (N=100 คน)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	SD.	ความพึงพอใจ
1. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากชั้นหมากเบ็ง	4.29	0.88	ระดับมาก
2. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากวัฒนธรรมการแต่งกายไทยพวนบ้านผือ	4.43	0.69	ระดับมาก
3. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากตัวอักษรไทยพวนบ้านผือ	4.50	0.83	ระดับมากที่สุด
4. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากอาหารไทยพวนบ้านผือ	4.29	0.63	ระดับมาก
5. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากลวดลายมรดกทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุดลวดลายที่ 1	4.51	0.64	ระดับมากที่สุด
6. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากลวดลายมรดกทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุดลวดลายที่ 2	4.54	0.65	ระดับมากที่สุด
7. รูปแบบสินค้าหัตถกรรมมีความแปลกใหม่ สวยงามสัมพันธ์กับยุคปัจจุบัน	4.34	0.75	ระดับมาก
8. สินค้ามีให้เลือกหลากหลายยิ่งขึ้น ให้เห็นถึงศักยภาพชุมชนไทยพวนบ้านผือในจังหวัดอุดรธานี	4.57	0.83	ระดับมากที่สุด
9. ผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ จังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดด้านอื่นได้	3.85	0.99	ระดับมาก
10. เป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้างานหัตถกรรมในจังหวัดอุดรธานี	4.34	0.86	ระดับมาก
รวม	4.36	0.77	ระดับมาก

Source : Ruangwannasak (2024)

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บริบทชุมชนไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวม ความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.36 ในด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์สรุปได้ดังนี้ อันดับที่ 1 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแร่งบันดาลใจจากลวดลายมรดกทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุดลวดลายที่ 2 ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.54 อันดับที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากลวดลายมรดกทางวัฒนธรรมไทยพวน

ชุดลวดลายที่ 1 ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.51 อันดับที่ 3 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากตัวอักษรไทยพวนบ้านผือ ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.50 อันดับที่ 4 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากวัฒนธรรมการแต่งกายไทยพวนบ้านผือ ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.43 และอันดับ 5 ค่าความพึงพอใจที่ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.29 เท่ากัน 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ คือ ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากขันหมากเบ็ง และความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แร่งบันดาลใจจากอาหารไทยพวนบ้านผือ

ความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทั้ง 6 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ให้ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ สินค้ามีให้เลือกหลากหลายยิ่งขึ้น ให้เห็นถึงศักยภาพชุมชนไทยพวนบ้านผือในจังหวัดอุดรธานี ค่าเฉลี่ย 4.57 และให้ความพึงพอใจที่ระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ รูปแบบสินค้าหัตถกรรมมีความแปลกใหม่ สวยงามสัมพันธ์กับยุคปัจจุบัน กับประเด็นเป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้างานหัตถกรรมในจังหวัดอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.34 และผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ จังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดด้านอื่นได้ ค่าเฉลี่ย 3.85 ตามลำดับ

7. การสรุปผลและการอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัยผู้วิจัยลำดับตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

มรดกวัฒนธรรมไทยพวนบ้านผือ โดยเฉพาะอัตลักษณ์งานช่างฝีมือท้องถิ่น จำแนกตามข้อข่าย 4 ด้าน สรุปได้ว่า 1) อักษรไทยพวน คือ อักษรไทยน้อย ใช้เขียนเรื่องราวทางโลก อักษรที่ใช้ในการบันทึกเรื่องราวในศาสนาหรือคัมภีร์อัมคักดิ์ เรียกว่า อักษรธรรม หรือตัวธรรม การเขียนตัวอักษรจะคล้ายกับอักษรลาว จะมีลักษณะรูปร่างที่โค้งมน กลม มีหางตัวอักษรหัวเล็กน้อยการเรียงเขียนเป็นคำหรือประโยคคล้ายตัวอักษรไทย 2) ขันหมากเบ็ง เป็นเครื่องประดิษฐ์ที่ใช้เพื่อแสดงออกถึงความนอบน้อม แสดงออกถึงการคารวะ การเคารพบูชา ประเพณี พิธีกรรม ความคิด-ความเชื่อ ใช้เพื่อประกอบในพิธีทางความเชื่อ ปัจจุบันกลุ่มชุมชนไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผลิตขันหมากเบ็งเพื่อใช้ในการประกอบพิธีการบูชาหอนางอุสา ที่อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คนในพื้นที่อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 3) ข้าวงาโค เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชาวไทยพวนบ้านผือในด้านอาหาร โดยการนำส่วนผสมทางการเกษตรของคนในชุมชนมาผลิต เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม ในงานบุญ เพื่อแสดงความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว สัมพันธ์กับงานวิจัยของ Chaleekiew (2007) ประชาชนไทยพวนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ การแต่งกาย ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมีประเพณีต่าง ๆ การค้นหาอัตลักษณ์ และสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนให้โดดเด่นผ่านงานศิลปกรรมนั้นส่งผลให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนกลับมาตระหนักถึงคุณค่าและให้ความสำคัญต่อมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพชน 4) การแต่งกายชาวไทยพวน คือนุ่งเสื้อฝ้ายย้อมคราม ผู้หญิงจะใส่ซิ่นจะเป็นผ้ามัดหมี่ลายประจำพื้นที่ ผ้าสไบจะเป็นผ้าขาวม้า ผู้ชายจะสวมเสื้อแขนสั้นผ่าอกและใช้สายมัดหรือสายผูก กางเกงหม้อห้อมขาก้วยใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวเพื่อกันหลุด กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เรียกว่า ผ้าชะม้า บรรพบุรุษเรียกว่า ผ้าชะม้าอีโป้ เอกลักษณ์ท้องถิ่นของชาวไทยพวนบ้านผือ โดยใช้ฝ้ายเส้นมีย้อมสีธรรมชาติ เป็น 9 สีมงคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panichkul (2004) ศึกษาเรื่องระบบการทอซิ่นมัดหมี่ดั้งเดิมของคนไทยพวน ตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ลักษณะเด่นที่ระบบพื้นฐานในการทอผ้าจากภูมิปัญญาเดิม ศิลปะรูปลักษณะ ลวดลาย สี ที่สื่อถึงวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกษตรกรรม ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมทางวัตถุ

การออกแบบโดยใช้หลักการ SCAMPER ปรากฏว่า หลักการด้านการผสมผสาน (combine) เป็นการผสมผสานมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ไทยพวน กับประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ ในรูปแบบของที่ระลึก ของใช้ ของตกแต่ง เพื่อให้ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สามารถเป็นแนวทางต่อยอดให้กับกลุ่มชุมชน และสามารถผลิตสินค้าจำหน่ายได้จริงในอนาคต ด้านการจัดใหม่ (rearrange) เป็นการจัดองค์ประกอบกราฟิกให้เหมาะสมกับชิ้นงานผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สัมพันธ์กับรูปทรง การใช้งาน และองค์ประกอบในรูปแบบสื่อการเรียนรู้ ให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน สัมพันธ์กับงานวิจัยของ Phiwongkun, Bunlikhitsir & Panthupkorn (2019) การออกแบบเรขศิลป์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพิ่มความคิดสร้างสรรค์ มาผสมผสานกับแนวคิดการออกแบบร่วมสมัย ให้มีลักษณะที่เรียบง่าย ที่ยังสื่อถึงความงาม แสดงถึงลักษณะเด่นของศิลปะชนเผ่าแบบดั้งเดิม คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ นำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกโดยการนำรูปทรง ถอดองค์ประกอบลดทอน และสี ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทของใช้ ของตกแต่ง ที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้โดยง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cherdchoo, Umasin, Tanaspansarrat, Chotimukta & Yoosuk (2020) ผลการวิจัยในประเด็นทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนจากวิถีชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ อันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้บริบทการกลืนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในปัจจุบัน อันเกิดจากการสร้างสรรค์งานร่วมกันกับคนรุ่นใหม่เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความร่วมสมัยสามารถใช้งานได้สะดวก ง่ายต่อการจัดจำหน่ายส่งผลให้ชุมชนมีความยั่งยืนต่อไป

8. ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Research Suggestion)

การออกแบบผลิตภัณฑ์เน้นการออกแบบที่ร่วมสมัยเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย แต่ด้วยบริบทชุมชนไทยพวนเป็นกลุ่มงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงกลุ่มหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี ถ้ามีการเน้นในการใช้วัสดุพื้นถิ่นในการผลิตชิ้นงานควบคู่ด้วยจะทำให้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ยิ่งขึ้น และควรมีการประมาณราคาในการผลิตเพื่อชี้แจงชุมชนให้สามารถผลิต และจำหน่ายได้จริงในอนาคต

9. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

ขอขอบพระคุณบุคลากร เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานไทยพวนบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีทุกท่านที่ให้การสนับสนุน และพื้นที่ในการให้ความรู้แก่นักศึกษาสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในการดำเนินการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่รับรอง 0622.7/242 และดำเนินการลิขสิทธิ์ผลงานการออกแบบกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา

10. เอกสารอ้างอิง (References)

- Bounmy, V. (2024). *Products inspired by Thai Phuan traditional attire: Design 7*.
- Buarapha, J. (2024). *Products inspired by Thai Phuan traditional attire: Design 5-6*.
- Chaiyothi, L. (2024). *Products inspired by Khan Mak Beng: Design 3*.
- Chaleekiew, P. (2007). *Preservation of Thai Phuan Culture: A Case Study of Thai Phuan in Makham Lom, Bang Pla Ma District, Suphan Buri Province*. Khon Kaen: Khon Kaen University. [in Thai]
- Chanmekaeo, T. (2024). *Products inspired by Khan Mak Beng: Design 1*.

- Cherdchoo, W., Umasin, N., Tanaspansarrat, P., Chotimukta, Q., & Yoosuk, U. (2020). Tai-Yuan Ethnic Group: Conceptual Framework for Creation and Product Development. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 10(2), 200-222. [in Thai]
- Hohumdii, S. (2024). *Products inspired by Thai Phuan traditional attire: Design 8*.
- Jitchak, P. (2024). *Khan Mak Beng of Thai Phuan in Ban Phue*. Interview, November 13, 2024.
- Khotchin, C. (2024). *Products inspired by Khan Mak Beng: Design 2*.
- Khaotrai, A. (2024). *Products inspired by Thai Phuan traditional attire: Design 10*.
- Kittiasa, K. (2024). *Products inspired by Thai Phuan script: Design 12*.
- Kotluecha, P., & Chanpum, W. (2024). *Thai Phuan Attire of Ban Phue*. Interview, November 13, 2024.
- Kunawong, C. (2024). *Products inspired by Thai Phuan script: Design 11*.
- Matthaya, C. (2024). *Products inspired by Thai Phuan script: Design 9*.
- Naruarit, W. (2024). *Products inspired by Thai Phuan cuisine from Ban Phue: Design 15*.
- Nontasarn, P. (2024). *Products inspired by Thai Phuan traditional attire: Design 4*.
- Panichkul, P. (2004). *An ethnosemantic study of names and the system of making traditional Sin-Mudmee of the Tai Puan in Amphoe Ban Mi, Changwat Lop Buri*. [Master's Thesis. Bangkok: Chulalongkorn University]. [in Thai]
- Phimsuk, P. (2024). *Khao Nga Kho*. Interview, November 13, 2024.
- Phiwongkun, K., Bunlikhitsir, B., & Panthupkorn, P. (2019). A Study on Ethnic Tribal Patterns in Karen Ruam Mitr Souvenir Designs. *Mangrai Saan Journal*, 7(2), 123-140. [in Thai]
- Ruangwannasak, K. (2024). *Products inspired by Thai Phuan script: Design 14*.
- Ruangwannasak, K. (2024). *Products inspired by Thai Phuan cuisine from Ban Phue: Design 17*.
- Ruangwannasak, K. (2024). *Pattern inspired by the Thai Phuan culture of Ban Phue: Design 1*.
- Ruangwannasak, K. (2024). *Pattern inspired by the Thai Phuan culture of Ban Phue: Design 2*.
- Ruangwannasak, K., Phuetthonglang, C., Trisutthi, W., Khongsanthia, C., Inseang, T., & Kosinthov, W. (2024). The souvenir product design from Banana stalk carving of Ethnic group in the leaning resource area of Thai-PhuanBanphue museum Udon Thani Province. *Asian Journal of Traditional and Innovative Arts and Textiles*, 3(1), 1-14. [in Thai]
- Saengwijit, T. (2024). *Guidelines for Designing Thai Phuan Fabric Trousers in Ban Phue*. Interview, November 13, 2024.
- Sangmanee, W. (2024). *Tai Noi Script (Thai Phuan Script)*. Interview, November 13, 2024.
- Srimultree, T. (2024). *Products inspired by Thai Phuan cuisine from Ban Phue: Design 16*.
- Sutsang, N. (2016). *The design methodology for research*. Bangkok: OS Printing House. [in Thai]
- Tourism Authority of Thailand. (2011). *Tourism Resources of Thailand: Udon Thani*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand. [in Thai]